

TRÍSŮV, okr. Český Krumlov, Jihočeský kraj

Pravěké hradiště – oppidum

150–50 př. Kr.

Význam: Laténské oppidum s funkcí obchodního centra na dálkové komunikaci do Podunají a Bavorska. Dobře zachovalé relikty opevnění se specifickými rysy.

Historie: Trísůvské *oppidum leží v kopcovité krajině nedaleko Českého Krumlova a kláštera Zlatá Koruna. Je nejjižnějším a se svou nadmořskou výškou 550 m také nejvýše položeným oppidem v Čechách. Zároveň představovalo první zastávku na hlavní obchodní komunikaci spojující vltavskou cestu s naddunajským prostorem Rakouska. Trísův tak tvořil důležitý opěrný a komunikační bod. O jeho významu svědčí především spektrum nálezů shromážděných během dlouhodobých výzkumů a povrchových průzkumů, které jej řadí po bok nejbohatšího českého oppida Strado-

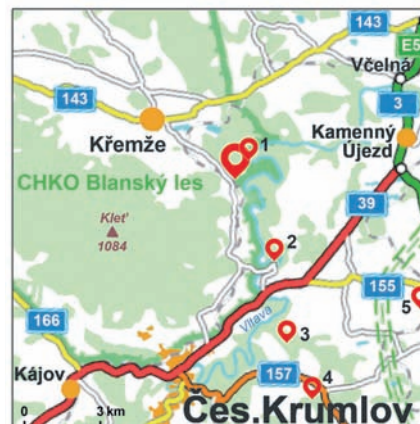
nice a známého bavorského oppida Manching.

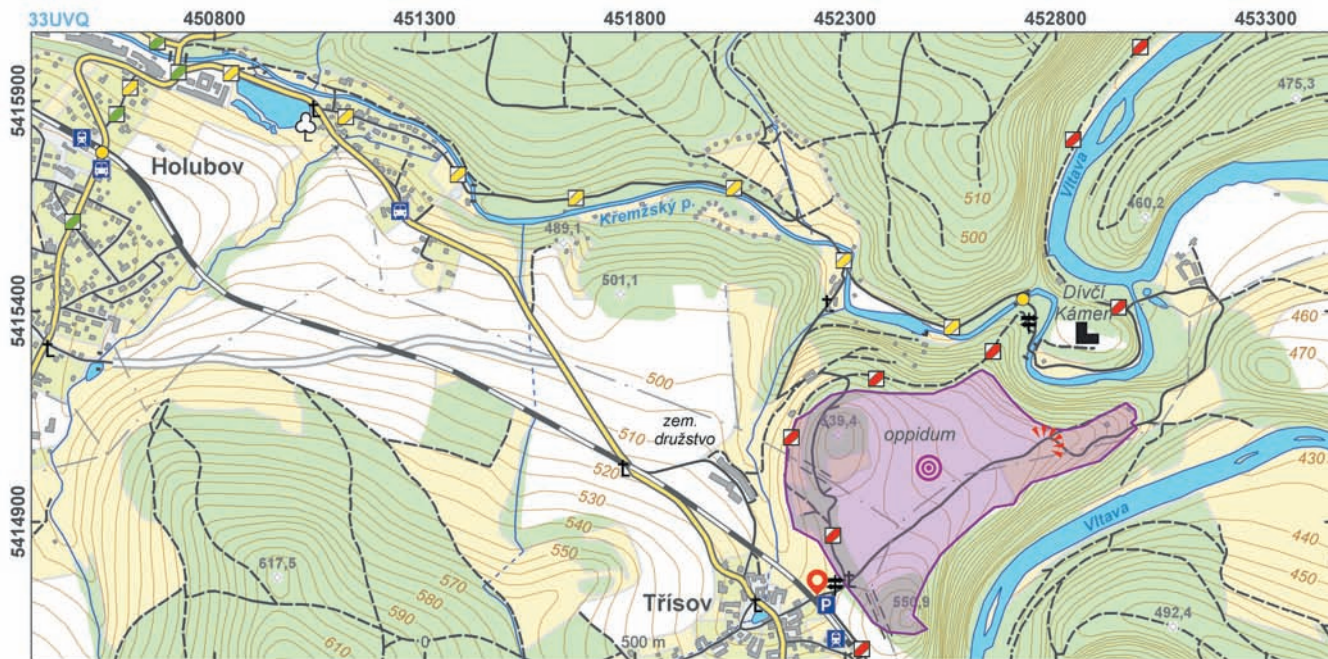
Důležitost daného místa dokazují i starší pravěké nálezy. Na protějším ostrohu na druhé straně Křemžského potoka existovalo v místě pozdějšího středověkého *hradu Dívčí Kámen pravěké *hradiště z konce starší doby bronzové. Bohaté nálezy, byť většinou nacházené ve splachových vrstvách na svazích ostrožny, dokládají kontakty s Podunajím i s územím dále k jihu. Lokalita patří do skupiny jihočeských hradišť, která jsou důkazem významného rozvoje dálkového obchodu, výroby a společenské diferenciace ve starší době bronzové.

Plán oppida byl poprvé pořízen v r. 1782, v l. 1935–1938 kopali na Trísůvě archeologové německé univerzity v Praze a systematické *archeologické výzkumy pod záštitou Národního muzea zde posléze probí-

↑ *Letecký snímek oppida. Foto ÚAPPSČ, 2004.*

□ *Plán lokality podle Drda – Rybová 1997 a podkladů R. Křivánka; upravila A. Danielisová.*

haly třicet let (1953–1983). Během archeologických odkryvů bylo prozkoumáno opevnění a početné sídlištní objekty a byly nashromážděny až tisíce movitých nálezů dokládajících specializované výrobní činnosti (železářskou a slévačskou výrobu, zpracování skla) i sídlištní aktivity. Výskyt luxusního zboží svědčí o přítomnosti vyšší sociální vrstvy a jejím zapojení do dálkového obchodu. Od r. 2008 na lokalitě probíhá pod vedením Archeologického ústavu AV ČR v Praze *nedestruktivní průzkum, během kterého byl shromážděn další cenný materiál. Díky těmto výzkumům víme, že hradiště patřilo mezi důležité opěrné body na vltavské cestě, podobně jako Stradonice, ale na rozdíl od ostatních oppid bylo intenzivně osídleno ještě kolem poloviny 1. století př. Kr., kdy na našem

území docházelo k masivnímu řidnutí osídlení doby laténské.

V okolí oppida se nacházejí zdroje železné rudy, zlata a bohatá ložiska grafitu, který byl patrně obyvateli oppida či pod jejich kontrolou distribuován do širší oblasti Čech i Moravy a dále využíván při výrobě keramiky. Důležitá byla určitě také role obyvatel oppida při transportu soli ze Solné komory v Rakousku.

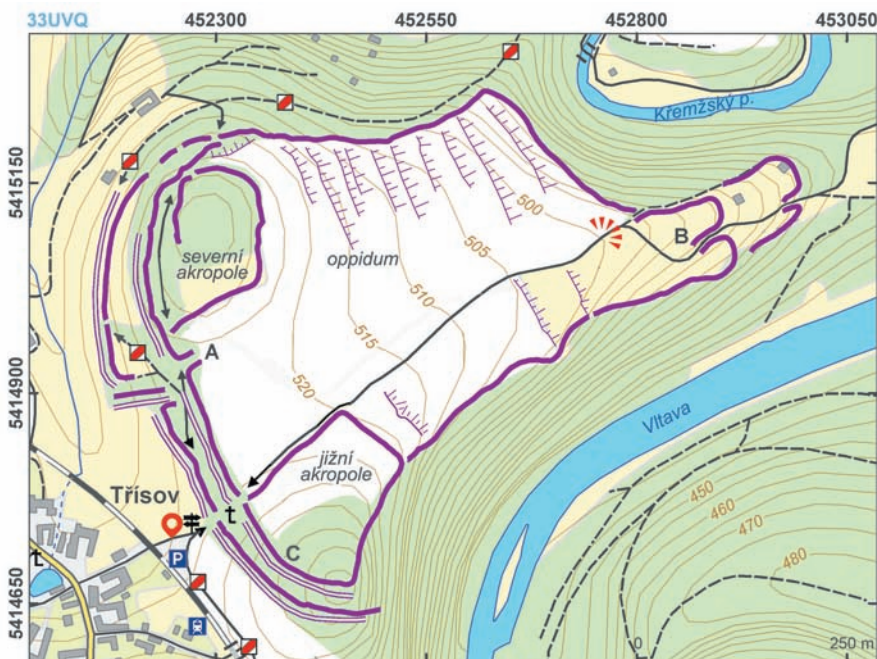
Popis: Oppidum leží na skalnatém výběžku v meandru Vltavy u soutoku s Křemžským potokem. Skalní srázy zde dosahují výšky až 120 m. *Valy vymezují vnitřní plochu o velikosti asi 26 ha, rozdělenou na několik částí. Unikátem třísovského oppida jsou dvě *akropole – dvě ohrazené vyvýšeniny v severní a jižní části. Na severní akropoli byly prozkoumány reliкты

oktogonálního (osmibokého) objektu, někdy interpretovaného jako svatyně nebo podobná kultovní stavba. Na jižní akropoli žádné výzkumy dosud neproběhly. Především kolem severní akropole bylo během povrchového *archeologického průzkumu shromážděno množství nálezů svědčících na jedné straně o dálkových kontaktech a vysokém postavení části obyvatel oppida, na druhé straně o spektru specializovaných aktivit, zahrnujících zejména železářskou výrobu a slévačství barevných kovů. Překvapivě bohaté nálezy pocházejí i z ploch vně hradeb, zejména ze západního *předhradí za hlavním vstupem do oppida, kde byly objeveny luxusní předměty, nikoliv však početnější doklady řemesel. Osídlení pokračovalo dále několik set metrů na západ až do prostoru dnešního zemědělského družstva, kde

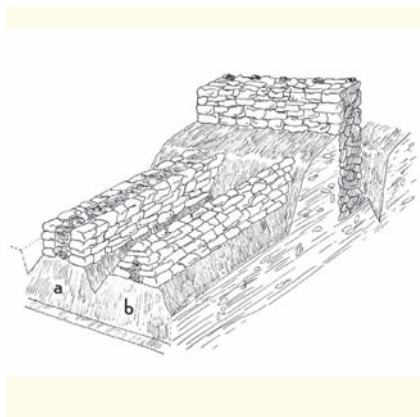
byl v 60. letech prozkoumán dvorec, mj. s doklady ražby mincí.

Opevnění, podobně jako v případě ostatních oppid, tvoří komplexní a promyšlené dílo. Ač byly fortifikace u všech oppid stavěny podobnou technikou, každá má svá specifika. V tomto případě jde o zdvojenou linii hradeb a příkopů na západní straně oppida a sérii zachovalých propojujících zídek o délce 15–20 m, které měly zabránit pohybu útočníků v prostoru mezi oběma valy (zídky jsou v terénu mezi valy dodnes patrné jako nízké příčné hřbety).

Šířka vnitřního valu činila v základem 7 m a při výzkumu byla dokumentována výška 1,7 m; původně se musela pohybovat kolem 3–5 m. Unikátní bylo řešení čelní kamenné plenty: do klasického nasucho kladeného zdiva členěného vertikálními dřevěnými kůly byly přibližně v polovině výšky vloženy kolmo postavené velké, avšak tenké kamenné desky, které byly jakýmsi dekorativním prvkem v hradbě a měly vyvolat vizuální dojem tzv. kyklopského zdiva, tj. mohutných, hrubě opracovaných balvanů sesazených do neprorazitelné zdi. Podle množství takových desek nalezených při výzkumu v příkopu lze uvažovat ještě o jednom stejném dekorativním pásu ve vyšší, nedochované části čelní zdi. Skutečnost, že se desky nacházely ve vnitřním valu, svědčí o tom, že západní sekce opevnění byla vystavěna ve více fázích: k vnitřnímu valu byly později

→ Val oppida s odhalenou částí čelní kamenné plenty na pravém křídle brány A. Foto A. Daniellová, 2014.

přidány opěrné zidky a patrně i vnější val; obojí zakrylo výhled na dekorativní pás. Čelní plenta s kamennými deskami byla po výzkumu Národního muzea ponechána odkrytá, nyní je však zarostlá vegetací. Přesto je patrná (C) i v současném hustém porostu, a to v příkopu po pravé straně dnešního vstupu do oppida.

Hlavní brána (A) je umístěna asymetricky v západním opevnění, blíže severní akropoli. Tvoří ji charakteristický klešovitý vstup (srov. *brána klešovitá), zdvojený dvěma liniemi opevnění. Cesta, která branou probíhala, byla dlážděná. Bránu doplňoval ještě menší val, který chránil sousední pramen pitné vody a zároveň jej odděloval od cesty.

Na východní straně se plocha oppida zužuje na terénní šíji, kterou brání, podobně jako západní stranu, dvojité linie valů se dvěma klešovitými vstupy za sebou (B). Tudy vedl nejsnazší přístup dolů ke Křemžskému potoku a na ostrožnu hradu Dívčí Kámen. Přirozeně chráněný meandr Vltavy za opevněním mohl obyvatelům oppida sloužit jako pastviny nebo pole.

Nejhustší osídlení se kromě prostoru kolem akropolí soustřeďovalo pravděpodobně v centrálním sedle. Vnitřní plocha oppida byla, podobně jako na jiných lokalitách, členěna do horizontálních teras. Ty však často sloužily jako základy při pozdějším vytýčování polí, takže je v současnosti obtížné určit, které jsou původní, a které novověké. [ad]

Literatura: Břeň 1966; Drda – Rybová 1997, 1998; Waldhauser 2001.

Navigační bod: N 48°53'01.10", E 14°20'55.24" (vstup od jihozápadu).

Přístup: Vstup na oppidum se nachází přímo vedle parkoviště u rozcestníku „Trísov – železniční stanice“.

Rizika: Viditelnost terénních reliktnů je lepší při absenci vegetace, tedy od pozdně podzimních do časně jarních měsíců.

Okolí: [1] Křemže (CK), pravěké hradiště a středověký hrad Dívčí Kámen: N 48°53'21.05", E 14°21'27.74" (0,7 km).

[2] Zlatá Koruna (CK), cisterciácký klášter: N 48°51'18.52", E 14°22'15.10" (3,7 km).

[3] Chabičovice (CK), rýžovnické sejpy na Jileckém potoce: N 48°49'40.88", E 14°22'32.51" (6,7 km).

[4] →Mirkovice (CK), středověký areál dobývání zlata (9,2 km).

[5] Prostřední Svince-Holkov (CK), kamenný most koněspřežné dráhy: N 48°50'22.54", E 14°27'09.72" (9,2 km).

↑ Jižní strana tzv. jižní akropole. Vnitřní val s dochovanou čelní plentou s plochými kamennými deskami evokujícími tzv. kyklopské zdivo. Foto S. Langová, 2014.

↖ Schéma opevnění s příčnými zidkami napojenými na vnitřní val. Podle Břeň 1966.

← Bronzové předměty nalezené během povrchových průzkumů v l. 2007–2013. Kruh uprostřed má průměr 35 mm. Foto A. Danielisová, 2013.

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.